

Чернявський Іван Юрійович
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет
біоресурсів та природокористування України*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-40>

ФУНКЦІЇ, РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Інтелектуальний капітал, нині, вважається ключовим стратегічним бізнес-активом підприємства, роль якого в епоху цифровізації, постійно зростає, що пояснюється складністю, а подекуди й неможливістю його імітації зрівняно з матеріальними активами чи технологіями, його більшою гнучкістю й унікальністю щодо генерування конкурентних переваг та формування нової цінності. Означене підтверджує актуальність розгляду функцій, ролі та завдань розвитку інтелектуального капіталу підприємств в епоху цифровізації.

Зацікавленість дослідників проблемами формування та розвитку інтелектуального капіталу підприємств в епоху цифровізації пояснюється підвищенням ваги інновацій, компетенцій, знань, креативності щодо забезпечення стійкості й конкурентоздатності в сучасному бізнес-середовищі, тому ці питання вивчало досліджувало багато науковців, серед яких, відмітимо: В. Бондаренка, Е. Брукінга, Р. Буряка, Дж. Гелбрейта, В. Гейця, А. Грішнову, О. Гудзь, В. Збарського, М. Диху, О. Козловського, О. Літвінова, О. Луція, Н. Прокопенко, П. Синегуба, О. Собко та інших.

Інтелектуальний капітал підприємства, часто науковці (В. Геєць, О. Грішнова, І. Мойсеєнко та інші) окреслюють, як „людські ресурси та знання”, деякі вчені (О. Собко, О. Літвінов та інші) розглядають його як, „сукупність відносин, що виникають в процесі використання знань”, є дослідники (Л. Братчук та інші), які стверджують, що це

„сукупність знань щодо генерування нових ідей та технологій, які приносять економічну вигоду”, а О. Кендюхов обґрунтовує, що що інтелектуальний капітал „це капітал, створений людським і/або машинним інтелектом та представлений інтелектуальними ресурсами, здатними створювати нову вартість” [1]. Фактично, ключовими ознаками інтелектуального капіталу в епоху цифровізації слід вважати: невичерпність, можливість одночасного використання, нелінійність впливу та прояву, неліквідність та невіддільність його від певної суб’єкта.

Інтелектуальний капітал в епоху цифровізації виконує для підприємств кілька ключових функцій: інформаційну, трансформаційну (перетворювальну), комерційну (відтворювальну), науково-дослідну, регуляторну, охоронну (безпекову), культурологічну та практичну [2–3]. Реалізація вказаних функцій сприяє:

- активізації інноваційності та креативності, розвитку нових ідей, технологій та продуктів, що дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними в умовах швидких ринкових коливань та змін;

- генеруванню знань, компетентностей та нагромадженню інформаційних масивів, які здобуваються через освіту, досвід та дослідження та відіграють важливу роль в управлінні підприємством, оскільки дозволяють ухвалювати обґрунтовані рішення та оптимізувати бізнес-процеси;

- швидкій адаптації до нових умов, надає можливість швидко реагувати на зміни в бізнес-середовищі, технологіях та споживчих перевагах;

- створювати і підтримувати стосунки з партнерами, клієнтами та працівниками, що сприяє розвитку мереж, які можуть бути корисними для бізнесу;

- зберігати, організовувати, використовувати та управляти знаннями на підприємстві для покращення процесів і підвищення його ефективності;

- формувати та реалізовувати стратегії, що базуються на аналізі даних і передбаченні майбутніх тенденцій;

- покращенню іміджу та репутації підприємства, створює додаткову цінність для акціонерів і стейкхолдерів;

– впровадженню цифрових трансформацій, підприємства можуть використовувати новітні технології для автоматизації процесів, що вимагає постійного навчання та адаптації знань.

Таким чином, інтелектуальний капітал стає критично важливим активом для підприємств, які прагнуть до сталого розвитку та інновацій, і відіграє вагомую роль у їх розвитку в епоху цифровізації [3], що підтверджується ще й наступним:

– інтелектуальний капітал включає в себе знання, навички, досвід працівників, а також патенти, торгові марки та інші нематеріальні активи, які допомагають підприємствам розробляти інноваційні продукти та послуги, що забезпечують їм конкурентну перевагу;

– в умовах швидкої зміни технологій та потреб ринку, інтелектуальний капітал стає основою для інновацій, оскільки саме компетентні працівники здатні генерувати нові ідеї та впроваджувати їх у практику;

– підприємства, які активно використовують свій інтелектуальний капітал, можуть швидко адаптуватися до змін економічного простору та нового технологічного ландшафту, а така гнучкість є критично важливою в умовах цифровізації, де відбуваються стрімкі зміни;

– ефективне управління знаннями і навчанням сприяє створенню адекватної організаційної культури на підприємстві, що сприяє постійному розвитку і вдосконаленню, що є важливим аспектом в умовах цифровізації;

– інтелектуальний капітал оптимізує мережі взаємодії, комунікаційні ланцюги та співпрацю, що допомагає підприємствам отримувати доступ до нових ідей та ресурсів;

– завдяки використанню технологій, передусім аналітики даних, підприємства можуть покращувати свої бізнес-процеси, що, підвищує загальну продуктивність;

– наявність значного інтелектуального капіталу сприяє формуванню позитивного бренду та іміджу підприємства на ринку, підвищує його репутацію, що впливає на зростання лояльності клієнтів і партнерів.

Підсумовуючи, відмітимо, що, інтелектуальний капітал є необхідною умовою для успішного існування і розвитку підприємств

в умовах цифровізації, оскільки він сприяє інноваціям, адаптивності, гнучкості та підвищенню конкурентоспроможності.

Розвиток інтелектуального капіталу в епоху цифровізації є важливим аспектом для підприємств, які прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність та ефективність, і для цього їх необхідно вирішити наступні завдання:

- спрямовувати інвестиції в розвиток персоналу і забезпечення постійного професійного навчання та підвищення кваліфікації співробітників, що включає використання онлайн-курсів, тренінгів, семінарів тощо;

- модернізувати організаційну культуру на засадах інклюзії та соціальної відповідальності, сформувати креативну атмосферу, яка заохочує творчість, експерименти та інновації серед співробітників, сприяє вільному обговоренню творчих ідей;

- впроваджувати цифрові технології останнього покоління для оптимізації бізнес-процесів, зокрема системи управління знаннями (Knowledge Management Systems);

- розробляти альтернативні стратегії для систематизації, зберігання та обміну знаннями в межах підприємства, формувати внутрішні бази даних, платформи для спільної роботи, віртуальні команди тощо;

- широко використовувати аналітичні інструменти для збору та аналізу даних, що допомагає в ухваленні обґрунтованих рішень та виявленні нових можливостей;

- налагодити партнерство з університетами та науковими центрами для отримання доступу до нових досліджень і технологій, а також для залучення талановитих фахівців;

- створити системи для регулярної оцінки, діагностики, моніторингу інтелектуального капіталу підприємства, виявляти сильні та слабкі сторони, ризики, загрози, резерви й можливості його розвитку;

- розробити заходи для залучення, мотивації та утримання ключових талановитих спеціалістів, які сприятимуть розвитку інтелектуального капіталу;

– формувати комунікаційні ланцюги, які сприятимуть вільному обміну досвідом, інформацією між різними підрозділами і командами підприємства, їх ефективній взаємодії;

– інтегрувати принципи сталого розвитку, соціально відповідального бізнесу, екології та інклюзії в бізнес-модель, щоб забезпечити довгострокові інвестиції в людський капітал та інновації й підвищити імідж, репутацію підприємства.

Наголосимо, що окреслені завдання підприємства щодо розвитку інтелектуального капіталу сприяють досягненню успіху в епоху цифровізації, але вимагають комплексного підходу та постійного вдосконалення процесів.

Список використаної літератури:

1. Кендюхов О.В. Інтелектуальний капітал підприємства: гносеологія економічної категорії. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2011. № 2. С. 12–16.

2. Гудзь О. Прядка А.С. Управління інтелектуальним капіталом. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2021. № 2 (36). С. 4–9.

3. Козловський С.В., Синегуб П.С. Парадигма управління інтелектуальним капіталом в умовах дигіталізації сучасної економіки. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.85>